

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин**  
**ім. Б.Д. Гаврилишина**  
**КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА**

**на тему:**

**Безробіття в Україні : національні та регіональні аспекти :**  
**(макро)**

Студентки 2 курсу групи МЕНМФ -21

Галузі знань \*\*\*\*

Напряму підготовки

6.030503 Міжнародна економіка

Вербовецької Вікторії Іванівни

Керівник к.е.н., доцент Новак Ю.Р.

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів \_\_\_\_\_ Оцінка:ECTS \_\_\_\_\_

Члени комісії \_\_\_\_\_

(підпис) (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

**Тернопіль - 2016**

## **План**

Вступ.....	3
1. Сутність , причини та види безробіття .....	6
2. Кількісна характеристика безробіття , основні показники та вплив на суспільство .....	12
3. Стан безробіття в Тернопільській області.....	16
4. Проблеми та шляхи подолання безробіття в Україні.....	22
Висновки .....	25
Література .....	26

## Вступ

**Актуальність досліджуваної теми.** Сфера економіки , яка пов'язана з працею є важливою та різноплановою областю соціально-економічного суспільного життя. В собі вона включає ринок робочої сили (трудових ресурсів) , так і , власне , її використання в суспільному виробництві благ. На ринку робочої сили отримує свою оцінку вартість трудових ресурсів , визначаються обставини та умови найму , включаючи величину зарплати , умови праці , змога здобувати освіту , професійного росту , гарантії зайнятості та т. д. Ринок праці є дзеркалом основних тенденцій в динаміці зайнятості , її базових структурах , тобто в суспільному поділі праці , а також мобільності робочої сили , масштабах і динаміці безробіття.

Безробіття – це явлення взаємопов'язане з ринком праці органічно . Сьогоднішня економіка України , яка інтенсивно розвивається в напрямку технологічного оновлення , пред'являє робочій силі нові вимоги. На ринку праці мають місце вже інші взаємовідносини між роботодавцем і найманими робітниками. Однак поки не створенні ефективні механізми використання робочої сили , виникають нові та помітне загострення старих проблем пов'язаних із зайнятістю , підвищується рівень безробіття.

Дана тема є досить актуальною , оскільки досягнення високого рівня зайнятості населення є однією з головних цілей макроекономічної політики у державі . Економічна система , яка у свою чергу створює додаткову кількість місць для працевлаштування , ставить собі за мету збільшити кількість народного продукту і тим самим в більшій мірі вдовольнити матеріальні потреби людей у державі. Якщо ж робоча сила буде використовуватися не на повну то, система працюватиме не досягнувши своїх граничних виробничих можливостей. Головним для людини являється наявність у неї робочого місця , саме тому втрата роботи стає серйозною проблемою в житті дорослої людини. Для більшості людей зарплата єдине джерело їхніх доходів та статків , а , крім того , робота доставляє моральне задоволення. Тому , втрата роботи спричиняє не тільки зниження матеріального рівня життя населення , але в тому числі до виникнення

почуття невпевненості в майбутньому. Тому навряд чи ми назвемо країну високорозвиненою та цивілізованою , якщо її громадяни та кожен громадянин окремо , позбавленні можливості забезпечувати себе та бути суспільно корисному. Із всього , що вище сказано , можна зробити висновок , що на сьогоднішній день безробіття являється актуальним питанням , бо Україна знаходиться в перших рядах в рейтингах з безробіття у країнах Європи.

У вітчизняній та іноземній літературі аналізом безробіття займалися Т.Мальтус , К. Маркс , Д. Кейнс , А. Пігу , А. Оукен , Жан Батіст Сей , С. Іванов , Г. Кондратьєв , Т. Черниш , П. Нікіфоров , А. Вольська, В. Пиц, Г. Мамонова, О. Піжук, Н. Тілікіна, В. Ярошенко та ін..

**Ціллю даної курсової роботи** є теоретична характеристика такого поняття як безробіття , видів та причин безробіття , аналіз проблем безробіття та шляхів її подолання , аналіз ринку праці Тернопільської області.

Для розгляду вказаної проблематики є необхідним вирішити ряд завдань :

- розкрити сутність , причини та види безробіття;
- кількісно охарактеризувати безробіття;
- розкрити основні проблеми безробіття;
- навести приклади шляхів подолання безробіття в Україні.

**Об'єктом дослідження** є у курсовій роботі є власне безробіття , види та причини безробіття , шляхи зменшення безробіття , стан безробіття в Тернопільській області.

**Предметом дослідження** є інформація про безробіття та дані про безробіття на Тернопільщині.

**Методи дослідження.** При написанні курсової роботи були використані як загальнонаукові методи , так і спеціальні методи дослідження (аналіз, порівняння ,узагальнення ,індукція , дедукція та ін.).

**Обсяг і структура.** Дана курсова робота складається з 4 основних розділів , у яких розкриваються теоретичні основи безробіття , види та причини безробіття ; основні показники безробіття ; шляхи скорочення безробіття в Україні ; стан

безробіття на Тернопільщині. Повний обсяг курсової роботи становить 23 сторінки друкованого тексту.

## 1. Сутність , причини та види безробіття

Таке поняття «повна зайнятість» з важкістю піддається визначенню. На перший погляд , його можна трактувати в такому ракурсі , що вся самодіяльність населення, тобто всі 100% робочої сили , займаються певним видом діяльності. Але це не так. Тому певний рівень безробіття вважається нормальним або ж виправданим. Проте з другого боку , безробіття – це важлива проблема макроекономіки. Для людей це означає падіння доходів , зниження життєвого рівня , а в окремих випадках навіть серйозні проблеми пов'язані із психікою. Під самою ж «зайнятістю» розуміється діяльність працездатних людей, що населяють певну країну, а це у свою чергу сприяє зростанню національного доходу країни.

Працездатними в Україні вважаються чоловіки віком 16-59 років та жінки віком 16-54 роки, а також особи похилого віку та підлітки , які працюють в державному господарстві. Безробіття – це такий стан , коли робітники не мають можливості працювати чи не мають здатності й не бажають працювати, мати місце роботи, яке є джерелом отримання доходу. Офіційно безробітними визнаються лише ті незайняті, які не тільки мають змогу працювати, але й є в активних пошуках роботи.

Громадяни , які не мають роботи , тобто безробітні, у визначенні МОП — особи віком 15-70 років (є на даний час зареєстрованими , а також ті , що не є зареєстрованими у державній службі зайнятості), та одночасно підпадають під три умови :

- не мають роботи (з економічної точки зору – прибуткового заняття);
- шукають собі роботу чи намагаються натомість організувати власну справу;
- готові приступити до роботи протягом двох наступних тижнів.

Відповідно до законодавства нашої країни , до безробітних відносяться працездатні громадяни відповідно до працездатного віку, що :

- не мають заробітку або інших доходів , які передбачені законодавством країни ;
- готові та здатні приступити до відповідної роботи;

- зареєструвалися у Державній службі зайнятості , щоб знайти роботу.

Особи, які уже не мають надії на пошуки роботи. Як враховувати тих, хто не реєструється на біржах праці?

Не повна інформація. Як враховувати часткову зайнятість? Люди , що знаходиться у відпустках примусово з ініціативи адміністрації, вважаються зайнятими.

Нечесна інформація. Як перевіряти тих, хто одержує виплати по безробіттю і задіяний в тіньовій економіці?

Виходячи з цього, можна умовно розділити суспільство на три групи: на зайнятих , безробітних і тих, хто не входить до складу робочої сили.

Безробіття є великою макроекономічною проблемою , бо на нього перш за все впливають *економічні чинники* , а саме:

- масштабні структурні зрушення економіки , які ведуть до зміни попиту на робочу силу і призводять до важких наслідків у період стагнації економіки чи зниження ділової активності;
- спадання темпів економічно росту, що ведуть до скорочення робочих місць, зміни балансу чисельності робочих місць та кількості працівників;
- недостатній сукупний попит;
- інфляція , яка показана в скороченні вкладу капіталу (зменшення інвестицій веде до згортання виробництва, як наслідок зайнятості), а також у падінні реальних доходів всього населення, що слідує збільшення пропозиції працівників перед зниженим попитом на них;
- співвідношення цін на виробничі фактори , що призводить до використання працеаощадливих технологій;
- сезонні виробничі коливання, що викликають зміни в попиті на робочу силу;

НТП, наслідки якого збільшують безробіття через: по-перше, у впровадженні працеаощадливих технологій, зменшення використання некваліфікованого персоналу через автоматизацію виробництва; по-друге, в

ускладненням виробництва , що веде до потреби більш спеціалізованих кадрів , а тому, збільшує диспропорцію між попитом та пропозицією робочої сили.

*До соціальних чинників відносяться:*

- як результат узгодження між вимогами працівників та профспілок є недосконале трудове законодавство, а також державою , бо посилює негнучкість ринку праці і призводить до скорочення найму працівників на підприємствах;
- трансфертні платежі , які двояко можуть впливати на рівень безробіття;
- недостатня професійна чи мобільність робочої сили територіально;
- недостатньо розвинуті програми зайнятості;
- низький рівень освіти та підготовки кадрів;
- недостатньо інформації про пошуки робочих місць;
- низька економічна активність .

*До демографічних чинників відносяться:*

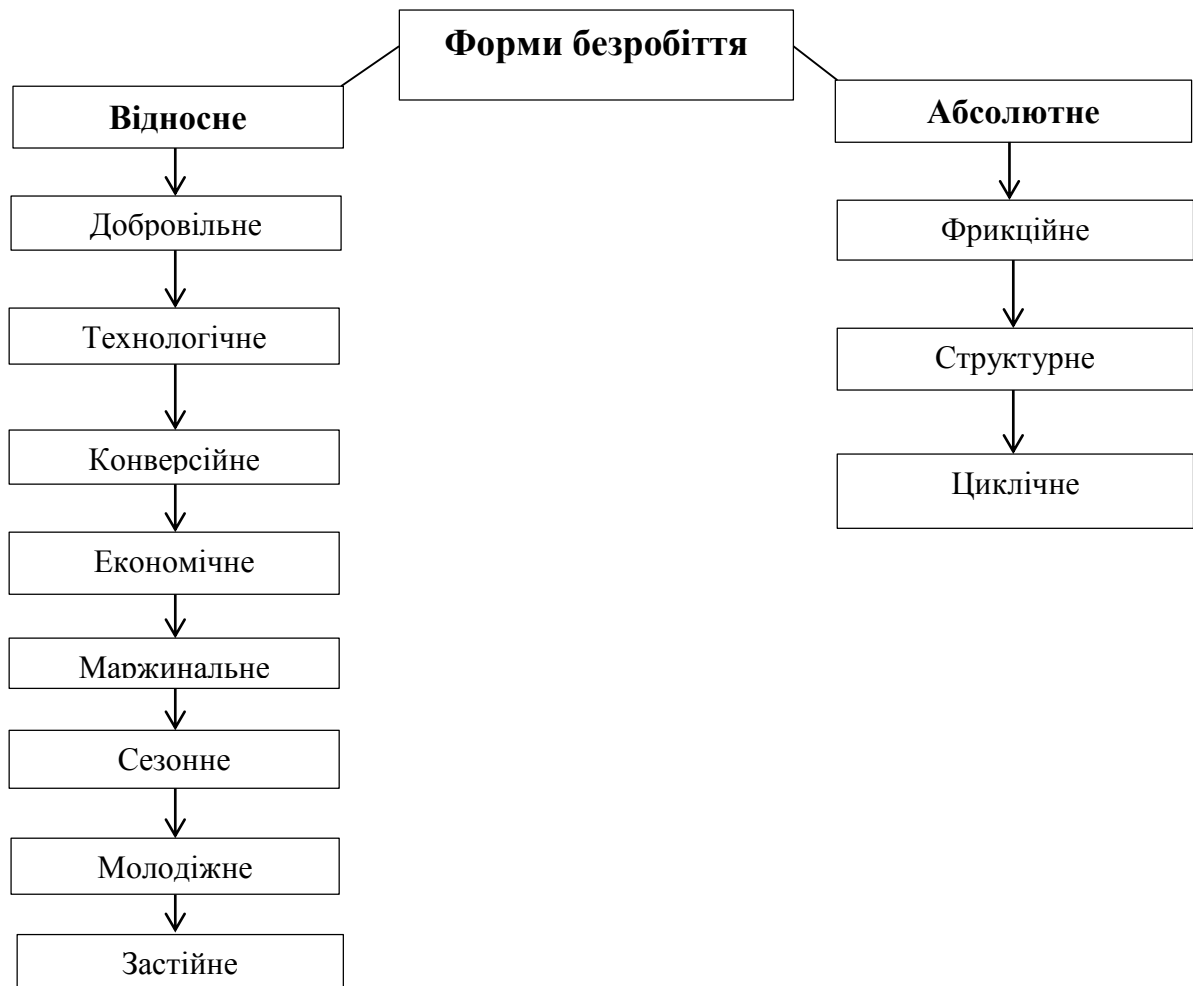
- зміни в чисельності населення;
- зміни в статеві-віковій структурі.

Вище наведені фактори показую складність причин та наслідків проблеми.

Відсутність роботи у населення – це результат зміни в економічній системі , це і соціальні та політичні перетворення , що показує новизну для вітчизняної економіки і збільшує складність вивчення та подолання.

Безробіття — це складне явище. Наведемо таку класифікацію безробіття:





**Рис.1 Класифікація форм безробіття**

Абсолютними формами є:

*фрикційне безробіття* – відноситься до тих осіб , які не працюють і зв’язку із зміною робочого місця , з власної ініціативи , через можливі незадоволення рівнем заробітної плати , умовами праці чи місцем проживання. Безробіття , що стосується пошуків чи очікування нової роботи є відносно короткостроковим. До складу фрикційного безробіття входить ще інституціональне безробіття пов’язане з тим, коли деколи наднормові соціальні виплати , впровадження забезпеченого законом мінімуму заробітної плати , недовершеність податкової системи веде до того , що деяке працездатне населення не спішить влаштуватися на роботу , тим самим збільшуючи кількість безробітного населення;

*структурне безробіття* – має місце тоді , коли під впливом ринкових диспропорцій , внаслідок зміни технічного чи структурного суспільного

виробництва , попит на трудові ресурси не відповідає пропозиції на них, за такими факторами як професія , кваліфікація й інші ознаки;

*циклічне безробіття* – з'являється як наслідок циклічного зниження виробництва і зниження сукупного попиту на трудові ресурси. Коли ж попит на товари та послуги в загальному скорочується , то зайнятість теж скорочується , тобто зростає безробіття.

Навіть якщо попит буде дорівнювати пропозиції праці ,то все одно існуватиме фрикційне та структурне безробіття. Коли ж існує повна зайнятість рівень безробіття дорівнює сумі рівнів фрикційного та структурного безробіття. Це є природній рівень безробіття. Це є найкращим станом для економіки , тому що формується резерв робочої сили , який надалі може здійснювати міжгалузеві та міжрегіональні пересування залежно від пропозиції та попиту робочої сили. Для економіки розвинутих країн ця норма безробіття сягає 5-12%.

Відносними формами є:

*Добровільне безробіття* – це фрикційне та інституціональне безробіття , коли працівник добровільно залишає роботу , бо незадоволений рівнем заробітної плати , умовами роботи чи психологічним кліматом.

Вимушене безробіття включає в себе технологічне , структурне , конверсійне , економічне , маржинальне . Виникає тоді, коли працівник не хоче звільнитися, а адміністрація здійснює скорочення персоналу.

*Технологічне безробіття* – має місце тоді , коли з переходом до новішої техніки й технології, механізацією та автоматизацією виробництва, яка звільнює певну кількість робочої сили і наймом працівників нових спеціальностей та кваліфікацій.

*Конверсійне безробіття* – причиною якого є скороченням чисельності армії і перекваліфікацією підприємств з військового комплексу на випуск цивільної продукції.

*Економічне безробіття* – виникає несприятлива кон'юктура ринку, через недостатній попит на товари і послуги , призводить до згортання виробництва і скорочення працівників.

*Маржинальне безробіття* – пов’язане із слабо захищеним населенням, тобто молодь , жінки з малими дітьми.

*Сезонне безробіття* відноситься до тих видів виробництва, що є сезонними і в яких на протязі року відбуваються зміни попиту на працю (сільське господарство, будівництво).

*Молодіжне безробіття* – це населення віком 16-31 років , після навчання складно влаштуватися на роботу , що й складає вагому частку у безробітті. А самі безробітні могу поповнювати ряди злочинців і загострюється кримінальна ситуація у державі.

*Застійне безробіття* є небезпечним, якщо триває досить довгий час (понад 18 місяців). За цей час у безробітного наступають невідворотні зміни , що стосуються праці , зникає бажання шукати роботу , відбувається дискваліфікація , звикає до низького рівня життя, втрачає трудові навички .

Залежно від ступеня відкритості розрізняють приховане та легалізоване безробіття. Приховане безробіття у державній статистиці обраховується за допомогою двох показників «примусові відпустки без збереження заробітної плати», «примусова неповна зайнятість у режимі неповного робочого часу».

## 2. Кількісна характеристика безробіття , основні показники та вплив на суспільство

Безробіття може розглядатися з двох сторін: з одної , як стимулятор для активності для населення , яке працює , з другого , як велике суспільне лихо. На практиці встановити рівень фактичного безробіття є нелегко. Все населення ділиться на три великих групи :

*перша група* включає тих , хто недотягнув 16 років , тих , хто утримується у спеціалізованих установах(психіатричні лікарні чи виправні колонії) . Ця категорія не розглядається в якості потенційної робочої сили.

*друга група* , яка і називається «та , що не входить до складу робочої сили» це дорослі , які потенційно можуть працювати , але з тих чи інших причин не працюють (займаються вдома, навчаються , вийшли на пенсію , не працюючі чи ті, що не шукають роботу).

*третья група* це і є власне робоча сила , яка має можливість працювати і готова працювати. Вважається , що до складу робочої сили входять , як уже зайняті , так і ті , які шукають роботу.

На відміну від потенційної робочої сили, реальна робоча сила (labour force, LF) складається із зайнятих (employed, E) і безробітних (unemployed, U), що активно шукають роботу:

$$LF = E + U.$$

У реальній робочій силі не враховується та частка населення , яка може працювати , але не працює через різноманітні причини (пенсіонер , безпритульний , студент денної форми навчання , домогосподарки чи ті ,що втратили надію і не шукають роботу).

Рівень використання робочої сили (або рівень участі в робочій силі – labour force participation rate, LFPR):

$$LFPR = \frac{\text{Реальна робоча сила}}{\text{Потенційна робоча сила}} * 100\%$$

Рівень безробіття – це частка безробітних , що ділиться на загальну кількість робочої сили(економічно активне населення).

$$\text{Рівень безробіття} = \frac{\text{Безробітні}}{\text{Реальна робоча сила}} * 100\%$$

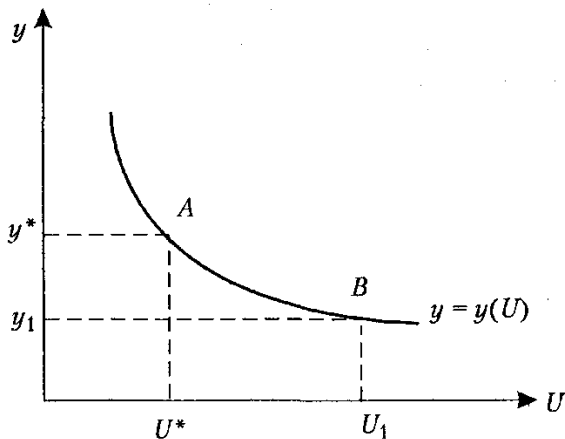
Або ж

$$\text{Рівень безробіття} = \frac{\text{Безробітні}}{\text{Зайняті} + \text{Безробітні}} * 100\%$$

$$\text{Також визначають рівень зайнятості} = \frac{\text{Зайняті}}{\text{Потенційна робоча сила}} * 100\%$$

Головна «ціна» безробіття – це продукція, що не виготовилася. Коли економіка не має можливості створити достатню кількість робочих місць для всіх, хто може і хоче працювати, потенційне виробництво товарів і послуг безповоротно губиться. Безробіття заважає суспільству рухатися вгору по кривій своїх виробничих можливостей, а економісти це називають розривом у ВВП, тобто між фактичним обсягом ВВП та потенційним обсягом ВВП. Макроекономіст Артур Оукен (див. рис.2) математично виразив залежність між безробіттям та розривом ВВП.

Закон Оукена показує, якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний рівень безробіття на 1%, то розрив у ВВП складає 2,5%.



**Рис.2 Крива Оукена**

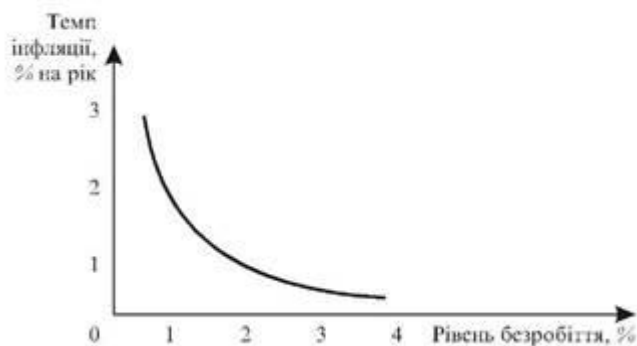
Якщо безробіття зростає з  $U^*$  до  $U^1$ , то фактичний обсяг виробництва падає з  $y$  до  $y^1$ .



**Рис. 3 Крива Беверіджа**

Крива Беверіджа (див. рис.3) показує взаємозв'язок між безробіттям та вільними робочими місцями та вакансіями , тобто ілюструє зв'язок між природним та фактичним рівнем безробіття. Пояснюється це тим , що при будь-якому рівні безробіття завжди будуть вільні місця (вакансії на непрестижних роботах ) і звичайно , при існуванні вільних робочих місць завжди буде певний рівень безробіття.

Залежність між рівнем заробітної плати та безробіттям показав австрійський економіст Олбан Філіпс , яку виразив через криву (див. рис.4). Не здобувши практичного поширення , вона була модифікована американськими економістами П.Самюельсоном та Р. Солоу , замінивши темпи зростання номінальної заробітної плати на темпи інфляції (підвищення цін).



**Рис. 4 Крива Філіпса**

Циклічне безробіття – це дещо більше , ніж хвороба економіки , це ще й соціальна біда. Депресія веде до бездіяльності , а бездіяльність – до втрати кваліфікації , самоповаги , занепаду моральних принципів , руйнування сімейних стосунків , а також веде до суспільного та політичного неспокою у державі. А робота ж : *«дає людині надію на покращення матеріального та соціального становища. Вона дає можливість людині забезпечувати своїм дітям більш сприятливий старт в житті. Для когось вона може служити єдиним чесним способом уникнення злиднів , в якій жили батьки. Вона допомагає подолати расові та інші соціальні бар'єри...робота – це перепустка до свободи та кращого життя. Позбавлення людей роботи означає викреслення їх із суспільства».* Історія показує , що масове безробіття служить каталізатором швидких , а деколи дуже бурхливих соціальних та політичних змін. Без сумніву , високий рівень безробіття веде серед інших національних меншин до серйозного безпорядку та насилля . Якщо ж говорити про простих громадян , то дослідники вбачають прямий зв'язок між ростом самогубств , вбивств , смертності від серцево-судинних захворювань , психічних хвороб та високим рівнем безробіття. Також німецькі вчені визначили до якої кількості самогубств , смертей , захворювань веде 1% зріст рівня безробіття .

Також суттєвими є економічні витрати через безробіття. На мікрорівні – людина позбавлена можливості брати участь у процесі виробництва. На макрорівні – випуск продукції менший за потенційний або ж додаткові витрати на перекваліфікацію робітників. Таким чином політика безробіття та зайнятості залишається у полі зору політичних суперечностей та дискусій економічних шкіл.

### 3. Стан безробіття в Тернопільській області

До початку ринкових перетворень, в Україні побутувала думка, що безробіття – це ознака кризи, яка охопила капіталістичну систему. Та й за умов соціалізму, коли присутня повна зайнятість, не має місця для безробіття. А явище таке, як безробіття характерне для держави лише з ринковою економікою. Політичні, соціальні та економічні реформи повністю змінили стан ринку праці в Україні. З одної точки зору, для населення відкрилися нові шляхи для самореалізації, з іншої – з'явилися проблеми, які були пов'язані із стрімким скороченням попиту робочої сили, що й призвело до безробіття. Для пересічного українця безробіття – це наслідок економічної кризи та є невід'ємною складовою ринкових реформ.

Якщо ж говорити про регіони окремо, то ясно те, що вони не розвиваються окремо один від одного, а функціонують під впливом різних чинників в соціально-економічному середовищі держави. Економічні зрушення зумовлюють зміни на ринку праці і в показниках, що характеризують його кон'юнктуру та рівень збалансованості. Такий взаємовплив соціального та економічного розвитку спостерігається на Тернопільщині, де в загальному зберігається ситуація, яка є найнапруженішою щодо пропозиції та попиту робочої сили.

Ринок праці на Тернопільщині залежить від змін в економічній сфері, демографічних і соціальних тенденцій, та включно від таких факторів: розміру зарплати, перекваліфікації спеціалістів з окремих профілів, кількості звільнення працівників з підприємств і організацій, рівня сільськогосподарського безробіття, тіньової зайнятості й трудової міграції, коливань рівня зайнятості, які пов'язані із сезонним виробництвом (див. таблицю 1).



**Таблиця 1****Зареєстрований ринок праці Тернопільської області 2015-2016 рр., осіб**

	Кількість зареєстрованих безробітних  З них:	Працевлашто- вано	Проходили професійне навчання	Брали участь у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру
Січень- березень 2015 р.	21930	2491	1608	862
Січень- березень 2016 р.	17822	2057	1495	896

Кількість зареєстрованих безробітних на кінець березня 2016р. становила 12666 осіб (див. таблицю 2), що на 14,5% менше, ніж на кінець березня 2015р.

Таблиця 2

**Чисельність безробітних щодо районів за даними Головного управління статистики Тернопільської області (на кінець березня 2016 року), осіб**

Назва районів	Кількість безробітних
Бережанський	679
Борщівський	845
Бучацький	709
Густинський	1064
Заліщицький	368
Збаразький	713
Зборівський	768
Козівський	437
Кременецький	1215
Лановецький	394
Монастирський	229
Підволочиський	586
Підгаєцький	297
Теребовлянський	766
Тернопільський	2159
Чортківський	811
Шумський	626

Середньооблікова кількість безробітних, які отримували допомогу по безробіттю в березні 2016р., становила 12550 осіб. Середній розмір допомоги по безробіттю в цьому місяці становив 1462 грн. у розрахунку на одного безробітного (див. таблицю 3), що становить 106,1% законодавчо визначеного розміру мінімальної заробітної плати (1378 грн).

Таблиця 3

**Попит та пропозиція робочої сили на зареєстрованому ринку праці по  
районах в січні-березні 2016 р.**

	Кількість зареєстрованих безробітних	Потреба роботодавців у працівниках для заміщення вільних робочих місць (вакантних посад)	Навантаження на одне вільне робоче місце (вакантну посаду)
Тернопільська область	12666	1864	7
Бережанський	679	79	9
Борщівський	845	82	10
Бучацький	709	49	14
Гусятинський	1064	123	9
Заліщицький	368	33	11
Збаразький	713	115	6
Зборівський	768	53	14
Козівський	437	44	10
Кременецький	1215	76	16
Лановецький	394	16	25
Монастириський	229	11	21
Підволочиський	586	99	6
Підгаєцький	297	14	21
Теребовлянський	766	108	7
Чортківський	811	105	8
Шумський	626	17	37
Тернопільський	2159	840	3



**Рис. 5 Економічна активність населення Тернопільської області за 2015р. (за методологією МОП)**

Сучасний стан ринку праці Тернопільської області (див. рис. 5) характеризується наявністю певних труднощів, серед яких основними є такі:

- несумісність між пропозицією та попитом робочої сили;
- достатньо велика середня тривалість безробіття;
- наявність мимовільної неповної зайнятості;
- складний стан щодо працевлаштування деяких соціальних та демографічних груп населення (жінки, молодь, сільське населення, інваліди);
- необхідне підвищення рівня професійної освіти, професійного навчання працівників, яке забезпечить їхню конкурентоспроможність згідно з сучасними умовами розвитку економіки.

Щоб відбулися зрушення на ринку трудових ресурсів, необхідно: покращити ситуацію в економіці держави та області, формувати оптимальні умови для розвитку малого й середнього бізнесу, створити високопродуктивні і високооплачувані робочі місця. З огляду соціальної важливості проблеми зайнятості, ринок праці потребує державного регулювання. Це регулювання

здійснюють мережі спеціальних державних установ для підтримання допустимого рівня зайнятості, підвищення мобільності робочої сили, створення нових робочих місць тощо.

Основними напрямками діяльності цих установ є : реєстрація безробітних, вакантних робочих місць; працевлаштування безробітних та інших осіб, які бажають отримати роботу; вивчення кон'юнктури ринку праці та надання відповідної інформації; тестування осіб, які бажають отримати роботу; професійна орієнтація та перепідготовка безробітних, виплата допомоги тощо.

#### **4. Проблеми та шляхи подолання безробіття в Україні**

В ХХ ст. домінуючою була тенденція зростаючого рівня безробіття , яка продовжується й до сьогодні. Це явище пов'язане з демографічними та соціальними процесами (зростання чисельності населення, зростання питомої ваги працюючих жінок) , технічною революцією , через які звільнюється непотрібна робоча сила. Безробіття за умов перехідної економіки є дещо специфічним. Воно не є причиною одного з економічних циклів занепаду , а породжене глибою економічною кризою. В країнах з розвинутою ринковою економікою існують спеціальні системи страхування з безробіття, чітко встановлені правила закриття підприємств і звільнення робітників. Існують й інші форми для регулювання зайнятості населення. Так, все більшого значення набувають підготовка й перепідготовка кадрів, організація необхідних суспільних проектів з подолання безробіття.

Основним законним документом регулювання зайнятості в Україні слугує Державна програма зайнятості населення (ДПЗН). Програми цього документу спрямовані на :

- сприяння перебудові структури економіки, створює умови для направлення вільної робочої сили на пріоритетні напрямки господарства ;
- підвищувати зацікавленість підприємств, щоб ті створювали додаткові робочі місця;
- підготовка та перепідготовка кадрів , ефективне використання трудових ресурсів;
- захист безробітних та їхніх сімей , а також громадян , які потребують захисту;
- формування матеріальної, кадрової, інформативної , статистичної, фінансової та науково-методичної бази ДПЗ;
- заохочення сільських жителів до праці.

Всі заходи ДПЗН відбуваються за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Соціальний захист – це система заходів , які забезпечуються державою , тобто соціальна захищеність не працевлаштованого населення та соціально вразливих верств населення (пенсійне забезпечення , страховий захист від небезпек, соціальне страхування, медичне страхування).

Шляхом проведення політики зайнятості держава реалізовує свої зобов'язання перед населення країни. Зайнятість реалізується у процесі здійснення трудових відносин між працівником та роботодавцем. Самі ж громадяни мають право вибирати вид роботи відповідно до своїх уподобань та здібностей , якщо це не суперечить законодавству України. Примушення до роботи забороняється законом України. Проте у кожній країні має місце певний відсоток безробіття , в тому числі й Україна. Та подолання безробіття можливе , якщо ж :

- сприяти зайнятості населення , шляхом збереження ефективно функціонуючих та створення нових робочих місць в установах та на підприємствах;
- сприяти підготовці та перепідготовці кадрів , який буде відповідати вимогам ринку праці;
- підтримувати самостійність зайнятого населення, розвивати підприємства;
- сприяти підвищенню якості робочої сили , розвивати системи професійного навчання працівників впродовж усього життя , відповідно до вимог ринку праці;
- мотивувати населення займатися легальною працею;
- підтримувати громадян , які не мають змоги за рівних умов конкурувати на ринку праці;
- надавати соціальну підтримку позбавленим роботи громадянам , з метою повернення їх до продуктивної зайнятості:
- забезпечувати соціальний захист громадян , які працюють закордоном;
- сприяти розвитку системи колективно-договірного забезпечення повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості.

Це названі одні з основних шляхів подолання безробіття , які повинні виконуватися державою , з метою забезпечення повної зайнятості.



## Висновки

Безробіття – складе соціально-економічне явище , яка не має простих шляхів вирішення. Так як існують декілька причин виникнення безробіття , то для мінімізації їх впливу використовує держава різноманітні види державної політики.

Як було показано в цій роботі , воно також являється невід’ємною рисою ринкової економіки.

Розглянуті причини безробіття дозволили виділити його основні форми , які маю свої особливості. Так як демографічна ситуація погіршується у багатьох країнах , в тому числі і в Україні , то рівень економічно активного населення скорочується , а це веде до появи нових форм безробіття.

На жаль, безробіття призводить не лише до скорочення об’ємів національного виробництва , але й тягне за собою негативні соціально-економічні наслідки. Недовикористання робочої сили – одне з найголовніших економічних наслідків. Крім того, збільшується злочинність , збільшується кількість психологічних та емоційних стресів , що негативно впливає на моральний стан суспільства. Хоч і природний рівень безробіття вважається позитивним для економіки країни. Проте й рівень безробіття не являється абсолютно надійним показником зайнятості населення. Багато людей , які вважають себе безробітними , насправді ж не мають бажання працювати. Серед тих , хто вже не зараховує себе до числа робочої сили, є немало бажаючих працювати, які втратили надію на знаходження роботи після довгих і безнадійних її пошуків.

Тільки зараз наша влада оцінила гостроту цієї проблеми і взялась за здійснення програм для забезпечення повної зайнятості. Уже зараз практично в кожному місті створенні Служби зайнятості , які дозволяють знайти роботу , а також різноманітні комерційні та некомерційні організації, діяльність яких пов’язана із проблемами зайнятості. Це являється кроком на шляху до подолання безробіття та покращення економічного становища держави.

## Література

1. Чернявська, О. В. - Ринок праці [Текст] : навч. посіб. / О. В. Чернявська. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2013. – 522 с.
2. Обласна служба зайнятості на ринку праці Тернопільщини у 2014 році [Текст] : брошура / П. Р. Химейчук, О. З. Островська, С. С. Ваврикович [та ін.]. – Тернопіль : ТОЦЗ, 2015. – 12 с.
3. Економічна теорія. Політекономія [Текст] : навч. посіб. / В. М. Семененко, Д. І. Коваленко, В. В. Бугас, О. В. Семененко ; за заг. ред. В. М. Семененка та Д. І. Коваленка. – 2-ге вид., доповн. та переробл. – К. : ЦУЛ, 2011. – 428 с
4. Грішнова, О. А.- Економіка праці та соціально-трудові відносини. Практикум [Текст] : навч. посіб. / О. А. Грішнова, О. М. Білик. – К. : Знання, 2012. – 286 с.
5. Грішнова, О. А.- Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст] : підручник / О. А. Грішнова. – 3-тє вид., виправл. і доповн. – К. : Знання, 2007. – 559 с.
6. Мэнкью, Н. Грегори - Принципы макроэкономики [Текст] / Н. Грегори Мэнкью ; пер.с англ. А Смольский, С. Лукин. – 4-е изд. – С.Пб. : Питер, 2012. – 544 с. – (Классический зарубежный учебник).
7. Обласна служба зайнятості на ринку праці Тернопільщини у 2010 році [Текст] : брошура / П. Р. Химейчук, Б. С. Довжук, О. З. Островська [та ін.]. – Тернопіль : ТОЦЗ, 2011. – 20 с.
8. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2010 рік [Текст] / за ред. В. Г. Кирича. – Тернопіль : ГУСТО, 2011. – 464 с.
9. Палехова В.А. Макроекономіка: Навчальний посібник.– 2-ге вид., доп. та перероб. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. – 304 с.
10. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с 13-го англ. изд. — М.: ИНФРА-М, 1999. - XXXIV, 974 с.
11. Головне управління статистики у Тернопільській області: Ринок праці Тернопільської області в січні-березні 2016 р. №09.2-11/61: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.te.ukrstat.gov.ua/catalog>.